

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

**Directie Natuur, Landschap
en Platteland**

Team Biodiversiteit
Prins Clauslaan 8
2595 AJ Den Haag
Postbus 20401
2500 EK Den Haag
www.minlnv.nl

Onze referentie
NLP.2010-2127

Uw referentie
2010Z08147

Kopie aan
Ministerie van VWS

Bijlagen
2

Datum 14 juli 2010
Betreft Kamervragen over de bestrijding van de eikenprocessierups

Geachte Voorzitter,

Hierbij geef ik, mede namens mijn ambtgenoot van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, antwoord op vragen van het lid Ormel (CDA) over de bestrijding van de eikenprocessierups (ingezonden 12 mei 2010).

1

Is het verspreidingsgebied van de eikenprocessierups, sinds mijn vragen in augustus 2004 over chaos bij de bestrijding van deze rups, toegenomen en kunt u uiteenzetten welke inspanningen u hebt ondernomen om deze verspreiding tegen te gaan? 1)

Ja, het verspreidingsgebied van de eikenprocessierups in Nederland is de afgelopen jaren toegenomen. Deze uitbreiding is niet tegen te houden, net zo min als de klimaatverandering die haar veroorzaakt. Ook buurlanden België en Duitsland (Nordrhein Westfalen) hebben hiermee te maken en signaleren een toename van de verspreiding en een lokale toename van de aantallen.

Omdat het wegnemen van de oorzaak van de verspreiding niet mogelijk is, is het zaak om de problematiek van de eikenprocessierups beheersbaar te maken. Zoals mijn voorganger en ik eerder hebben aangegeven¹, is het nemen van passende maatregelen de verantwoordelijkheid van de betreffende terreineigenaar c.q. -beheerder.

Terreineigenaren en beheerders zoals gemeenten en andere instanties, worden ondersteund door de kennis en expertise van de Plantenziektenkundige Dienst. Gemeenten kunnen burgers voorlichten over de aanwezigheid van de eikenprocessierups in hun gemeente en de risico's daarvan.

Leven
van het land,
geven
om natuur.

¹ Tweede Kamer, 2006-2007, Aanhangsel van de Handelingen 2060 en
Tweede Kamer, 2004-2005, Aanhangsel van de Handelingen 241

Om deze kennis en expertise beter te ontsluiten, heb ik in 2007 bij de Plantenziektenkundige Dienst een Aanspreekpunt Eikenprocessierups ingesteld. Daarnaast is onder voorzitterschap van de Plantenziektenkundige Dienst in 2007 een landelijke expertgroep eikenprocessierups opgericht om kennis uit te wisselen over beheersing en bestrijding en om als onafhankelijk adviesorgaan te fungeren voor instanties met vragen. Leden van de expertgroep stellen gezamenlijk met de Plantenziektenkundige Dienst de Leidraad Update beheersing eikenprocessierups op. De kennis wordt voor het publiek en instanties ontsloten door middel van een website www.minlnv.nl/eikenprocessierups.

**Directie Natuur, Landschap
en Platteland**
Team Biodiversiteit

Datum
14 juli 2010

Onze referentie
NLP.2010-2127

2

Wat is uw oordeel over een proef om de eikenprocessierups te bestrijden door parasitering?

Gezien de nadelen van de huidige bestrijdingsmaatregelen met biologische middelen, chemische middelen en mechanische vormen van bestrijding, zoals het wegzuigen en afbranden van nesten, sta ik positief tegenover ontwikkelingen om natuurlijke vijanden in te zetten voor de beheersing van de eikenprocessierups.

3

Zijn er risico's voor verspreiding van deze parasiet onder rupsen van andere vlindersoorten?

Effecten van bestrijding door parasitering op rupsen van andere vlinders zijn niet uit te sluiten, maar dit risico kan worden verkleind met een zorgvuldige timing.

4

Is er een vergunning vereist voor het uitzetten van parasieten ter bestrijding van insectensoorten?

Producten met insectenparasitaire nematoden mogen worden toegepast zonder een toelating binnen de Wet Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden. Wel is voor het uitzetten van nematoden ontheffing dan wel vrijstelling van de Flora- en faunawet vereist. Voor de nematode in kwestie (*Steinernema feltiae*) geldt een vrijstelling van de Flora- en faunawet.

5

Acht u de klinische symptomen die bij mensen door brandharen van de eikenprocessierups kunnen worden veroorzaakt en door u in de beantwoording van eerdere vragen 2) omschreven, slechts overlast of een risico voor de volksgezondheid?

Blootstelling aan brandharen van eikenprocessierupsen kan gezondheidseffecten veroorzaken. Het merendeel van de klachten verdwijnt na enkele dagen tot weken. Echter, in zeldzame gevallen is er sprake van een ernstige individuele bedreiging van de gezondheid, bijvoorbeeld bij het optreden van een zware allergische reactie (anafylactische shock), of oogproblemen.

Geconcludeerd kan worden dat de klinische symptomen (zie bijlage) van de brandharen reële gezondheidsklachten betreffen. De omvang van de effecten op de volksgezondheid wordt bepaald door de omvang van het verspreidingsgebied, de ernst van de besmetting van bomen met rupsen en door de mate waarin burgers risico's kennen en die weten te vermijden.

6

Acht u het in het belang van de volksgezondheid nodig om de eikenprocessierups harder aan te pakken? Wordt het geen tijd voor een landelijk gecoördineerd bestrijdingsprogramma en meer aandacht voor onderzoek naar de bestrijdingsmogelijkheden? Zo ja, welke stappen kunnen worden verwacht? Zo nee, waarom niet?

De klinische symptomen van de brandharen geven reële gezondheidsklachten. Bestrijding heeft tot doel om het verspreidingsgebied en de mate van besmetting van bomen te beperken. Op die manier kan het effect op de volksgezondheid beperkt blijven.

Zie verder mijn antwoord op vraag 1.

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN
VOEDSELKwaliteit,

G. Verburg

1) Dit is de dag, 10 mei 2010

2) Aangangsel Handelingen, vergaderjaar 2004-2005, nr. 1933

**Directie Natuur, Landschap
en Platteland**
Team Biodiversiteit

Datum

14 juli 2010

Onze referentie

NLP.2010-2127

Bijlage gezondheidsklachten die veroorzaakt kunnen worden door de brandharen van de eikenprocessierups

De rups kan met zijn brandharen gezondheidsklachten veroorzaken, die in ernst en omvang per persoon sterk kunnen verschillen. Deze brandharen kunnen door de wind worden verspreid. De brandharen van de eikenprocessierups kunnen gemakkelijk de oppervlakkige lagen van huid, ogen en bovenste luchtwegen binnendringen. De brandharen kunnen kleine pijnlijke irriterende wondjes veroorzaken en scheiden bij binnendringen een stof af die een cascade van reacties kan veroorzaken. De irriterende eigenschappen van de haren kunnen enkele jaren behouden blijven (5-7 jaren). Het merendeel van de klachten heeft in eerste instantie te maken met reacties van de huid: pijnlijke rode huiduitslag met hevige jeuk, waarbij ook bultjes, pukkeltjes en met vocht gevulde blaasjes kunnen ontstaan die kunnen gaan ontsteken. De omvang en ernst hiervan verschillen sterk van persoon tot persoon. Wel ziet men dat personen heftiger reageren als er al eerder een contact is geweest met de brandharen. In mindere mate zie je klachten van ogen en bovenste luchtwegen (1-5%), al of niet in combinatie met huidklachten. Brandharen die in de ogen terechtkomen, veroorzaken meestal een heftige reactie van het oogbindvlies of het hoornvlies, in sommige gevallen gevolgd door een ontsteking, met pijn, irritatie, jeuk en roodheid. In enkele gevallen dringen de brandharen dieper door in het oog en moeten ze operatief worden verwijderd. Inademing van de brandharen kan klachten veroorzaken van de bovenste luchtwegen, zoals irritatie, hoesten en slijm opgeven. In eerste instantie lijken deze klachten op een verkoudheid, soms vergezeld van keelpijn en kortademigheid. In bepaalde gevallen ontstaan carachtige verschijnselen en een pseudo-allergische bronchitis. Ook algemene klachten kunnen zich voordoen als koorts, algehele malaise, duizeligheid en braken. Echter dit is slechts bij een beperkt aantal personen. Het is vooraf niet te voorspellen wie er klachten zullen krijgen na contact met de brandharen. In principe kan iedereen na contact klachten ontwikkelen (pseudo-allergische reactie).

Verder ziet men dat personen heftiger reageren als er al eerder een contact is geweest met de brandharen, hetgeen op een allergische respons duidt, en inmiddels is ook bekend dat een minderheid van de mensen (10%) na contact met de brandharen een allergische overgevoeligheid ontwikkelen (sensibilisatie). De klachten bij deze mensen treden na contact met de brandharen zeer snel op (binnen een half uur) en kunnen ook veel heftiger zijn. Symptomen die gepaard gaan met een allergische respons op brandharen zijn urticaria, met jeuk en pijn, hooikoortsachtige klachten en algemene klachten als algehele malaise, koorts, duizeligheid en braken. In zeldzame gevallen kunnen dergelijke reacties zelfs uitmonden in ritmestoornissen en een anafylactische shock, zoals die ook kan optreden bij andere vormen van allergie (RIVM rapport 609330007).

Uit in verleden uitgevoerd onderzoek onder grote groep huisartsen naar het type van gemelde klachten bleek dat iedere patiënt huid-klachten (jeuk en/of huiduitslag) had. Daarnaast had ongeveer 5 % van de patiënten huidklachten in combinatie met andere klachten, zoals oogklachten (2.1%), luchtweg-klachten (1.4%) en klachten van algemene aard (1%) (Schellart en Jans, 1996). Naast fysieke gezondheidseffecten zijn er indirecte gevolgen merkbaar, zoals vermindering van het woon- of recreatiegenot. Mensen kunnen in een gebied met besmette eikenbomen behoorlijk beperkt worden in hun bewegingsvrijheid (RIVM rapport 609330007).

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

241

Vragen van het lid **Ormel** (CDA) aan de ministers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over *de eikenprocessierups*. (Ingezonden 27 augustus 2004)

1

Heeft u kennisgenomen van het artikel «Chaos bij bestrijding van rupsen»?¹

2

Bent u van mening dat de haren van de eikenprocessierups een risico voor de volksgezondheid kunnen opleveren? Zo ja, welke risico's zijn daarbij in het geding? Zo neen, waarom niet?

3

Kunt u een overzicht geven van het vóórkomen van de eikenprocessierups? In welke gebieden van Nederland vormt deze rups een probleem? Sinds wanneer komt de eikenprocessierups ook boven de grote rivieren voor?

4

Is u bekend dat gemeenten de bestrijding van deze rups op zeer verschillende wijze aanpakken?

5

Kunt u inzicht geven in de kosten van bestrijding? Acht u het reëel dat gemeenten de kosten van bestrijding dragen?

6

Wat is de rol van provinciale overheden bij de bestrijding van de eikenprocessierups?

7

Acht u het in het belang van de volksgezondheid nodig om te komen tot een landelijk gecoördineerd bestrijdingsprogramma? Zo ja, welke stappen kunnen worden verwacht? Zo neen, waarom niet?

¹ De Gelderlander, 3 juli jl.

Antwoord

Antwoord van minister **Veerman** (Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit), mede namens de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (Ontvangen 28 oktober 2004)

1

Ja.

2

De rups kan met zijn brandharen overlast veroorzaken. Deze brandharen kunnen door de wind worden verspreid. De brandharen van de eikenprocessierups kunnen gemakkelijk de oppervlakkige lagen van huid, ogen en bovenste luchtwegen binnendringen. De brandharen kunnen kleine pijnlijke wondjes veroorzaken en scheiden bij binnendringen een stof af die een overgevoeligheidsreactie kan veroorzaken. De irriterende

eigenschappen van de haren kunnen enkele jaren behouden blijven.

De reacties zijn zeer divers en verschillen sterk van persoon tot persoon. Algemene klachten kunnen zich voordoen zoals koorts, algehele malaise, duizeligheid en braken. Daarbij zijn ook lokale effecten op de huid, in het oog en bij de bovenste luchtwegen te zien. Huideffecten bestaan vooral uit een pijnlijke rode huiduitslag met hevige jeuk, waarbij ook bultjes, pukkeltjes en met vocht gevulde blaasjes kunnen ontstaan die kunnen gaan ontsteken. Brandharen die in de ogen terechtkomen veroorzaken meestal een heftige reactie van het oogbindvlies of het hoornvlies, in sommige gevallen gevolgd door een ontsteking. In enkele gevallen dringen de brandharen dieper door in het oog en moeten operatief worden verwijderd. Inademing van de brandharen kan luchtwegklachten veroorzaken. In eerste instantie lijken deze op een verkoudheid, soms vergezeld van keelpijn en kortademigheid. In bepaalde gevallen ontstaan cara-achtige verschijnselen en een pseudo-allergische bronchitis.

3

De rups komt voor in de gehele provincie Noord-Brabant en Limburg en in grote delen van de provincie Gelderland en Utrecht, met een zeer grillig verspreidingspatroon. Als een soort «hoefijzer» rondom de Veluwe

heeft de populatie zich op dit moment in Utrecht en Gelderland verspreid. De eerste vondsten (kleine populaties) boven de grote rivieren zijn uit 2001. Het Bureau Medische Milieukunde GGD'en Brabant/Zeeland doet onderzoek om de problematiek en de aanpak van de eikenprocessierups van het afgelopen jaar in beeld te brengen. De provincies Noord-Brabant, Gelderland en Limburg en het ministerie van VWS financieren mede het onderzoek, dat onder meer informatie moet geven over het verspreidingspatroon van de eikenprocessierups.

4

Ja, dat is mij bekend. Uit het onderzoek van het bovengenoemde bureau wil ik een inzicht krijgen over de aard en omvang van de verschillende aanpakken. Overigens wijs ik u erop, dat er sprake is van grote lokale en regionale verschillen in het voorkomen van de rups. Een verschil van aanpak is daarom niet onverwacht. Het is bovendien de bevoegdheid van de gemeenten om zelfstandig een bestrijdingsregime op te stellen.

De Plantenziektenkundige Dienst heeft geconstateerd dat er op diverse locaties rijkelijk met chemische middelen is gespoten, teneinde de verspreiding van deze rups te beperken. Hierbij is gebruik gemaakt van middelen die niet specifiek zijn en die de groei van populaties van andere vlindersoorten nadelig hebben beïnvloed. Ik heb daarom aan het Kennisinstituut Alterra de vraag voorgelegd of onderzoek naar biologische bestrijding oplossingen zou kunnen bieden.

Er is gebleken dat lokaal de populatie gedecimeerd kan worden door parasitering van de rupsen.

Onderzoek naar differentiatie in het parasiteringspercentage in samenhang met de plaatselijke omstandigheden, waaronder beheer van bermen, kan misschien leiden tot aanbevelingen, die een verminderd gebruik van bestrijdingsmiddelen tot gevolg hebben.

5

Op dit moment is nog geen kostenindicatie te geven. Dit wordt wel meegenomen in het eerder genoemde onderzoek door het Bureau Medische Milieukunde GGD'en Brabant/Zeeland.

6

De bestrijding van de eikenprocessierups is in eerste instantie een lokale verantwoordelijkheid. De gemeenten worden hierin ondersteund door de Plantenziektenkundige Dienst. Provincies zijn verantwoordelijk voor de fietspaden en dergelijke, die onder hun beheer vallen.

De provincie Noord-Brabant heeft het eerder genoemde Bureau opdracht gegeven voor de organisatie van een themamiddag voor gemeenten over de problematiek van de rups. Hiertoe heeft het Bureau een publieksfolder en een ondersteunende folder voor gemeenten over de aanpak en beheersing van de plaag uitgebracht. Daarnaast heeft het Bureau in de maanden mei en juli een ondersteunende rol vervuld voor het beantwoorden van vragen van gemeenten en burgers.

7

Voordat ik mij een definitief oordeel vorm over de wenselijkheid van een landelijk gecoördineerd bestrijdingsprogramma, wacht ik de uitkomsten van het onderzoek van het Bureau Medische Milieukunde GGD'en Brabant/Zeeland af.

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2060

Vragen van het lid **Koopmans** (CDA) aan de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over *de overlast door de eikenprocessierups*. (Ingezonden 15 juni 2007)

1
Bent u bekend met het feit dat in enkele gemeenten door de eikenprocessierups voor gezinnen met jonge kinderen en voor werknemers een onhoudbare situatie is ontstaan, zodanig dat zelfs de GGD de basisscholen hiertegen waarschuwt?

2
Hoe kijkt u aan tegen het gebruik van andere bestrijdingsmethoden dan de (lang niet altijd effectieve) reguliere middelen in specifieke gevallen waar de situatie door het gemeentebestuur onhoudbaar wordt bevonden? Hoe ziet u in dit kader de bestrijding door middel van onorthodoxe of chemische middelen, die de onmiddellijke dood van de rupsen tot gevolg heeft?

3
Hoe kijkt u, gezien de ernst van de ontstane situatie, aan tegen de maatregelen die de Belgische overheid heeft genomen tegen de overlast van de eikenprocessierups?

4
Bent u bereid om met de betrokken gemeenten te overleggen over een

vroegtijdige en effectieve bestrijding van deze onacceptabele overlast, aangezien de problematiek jaarlijks steeds erger lijkt te worden?

Antwoord

Antwoord van minister **Verburg** (Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit). (Ontvangen 3 juli 2007)

1
Het is mij bekend dat op enkele plaatsen ernstige aantastingen zijn geconstateerd, zo ook in de gemeente Weert. Na consultatie van de Plantenziektenkundige Dienst heeft deze specifieke gemeente het opruimen in het besmette gebied geïntensiveerd. Het grote aantal nesten van de eikenprocessierups en daarmee de overlast was door de gemeente niet voorzien.

De GGD heeft scholen inderdaad geadviseerd om niet op schoolreis of op kamp te gaan in gebieden waar aanzienlijke tot zeer ernstige overlast door de eikenprocessierups is gesignaleerd.

2
Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen anders dan de toegelaten middelen is geen oplossing voor het probleem dat u schetst. Toediening van gewasbeschermingsmiddelen is, op het moment dat zij overlast veroorzaken, niet effectief omdat de

rupsen zowel door hun beharing als door het feit dat zij zich in spinsel verzamelen niet bereikt kunnen worden.

Het bestrijden door middel van bespuiten van oudere rupsen, die reeds in bezit zijn van brandharen, is daarnaast niet wenselijk omdat dit tot gevolg heeft dat de brandharen verspreid worden, iets dat voorkomen moet worden.

Ter bestrijding van de eikenprocessierups zijn middelen toegelaten op basis van *Bacillus thuringiensis* (Bt) en diflubenzuron. Om de eikenprocessierups goed te kunnen bestrijden, moeten beide soorten middelen toegepast worden op jonge rupsen. Dat de bestrijding niet altijd het gewenste effect heeft, heeft te maken met het feit dat de bestrijding niet altijd op het juiste tijdstip uitgevoerd wordt en dat het niet altijd mogelijk is om alle delen van de bomen te bereiken. Het gebruik van andere middelen die wel effectief zijn tegen oudere rupsen, bijvoorbeeld op basis van deltamethrin of indoxacarb, kan niet toegelaten worden omdat beide stoffen zeer giftig zijn voor waterorganismen. De aard van de bestrijding veroorzaakt veel drift, het risico dat het middel in water en zelfs in natuurgebieden terecht komt is onaanvaardbaar.

Als alternatief wordt aangeraden om, in dit stadium van ontwikkeling van de eikenprocessierups, haarden weg

te zuigen. Deze methode wordt nu reeds toegepast.

3

Zoals vermeld in het antwoord op vraag 1 zijn er lokaal zeer ernstige aantastingen. Ik zie het als de verantwoordelijkheid van de eigenaren cq beheerders van terreinen om overlast te voorkomen. In België is door de overheid van Belgisch Limburg de situatie als zodanig ernstig beoordeeld dat het de coördinatie bij de bestrijding op zich genomen heeft. Gemeenten, brandweer en het leger dragen hieraan bij. In overige gebieden is het de verantwoordelijkheid van de gemeenten gebleven om zorg te dragen voor de opruiming. De technische mogelijkheden voor aanpak zijn in België en Nederland ongeveer gelijk, behalve dat onder strikte voorwaarden in België een ontheffing is gegeven voor het gebruik van een helikopter voor bespuitingen met Bt. Het gebruik van een helikopter heeft mogelijk grote consequenties voor andere (vlinder)soorten in de omgeving. Zolang de gevolgen van Bt op andere soorten niet voldoende in beeld zijn gebracht, vind ik de toepassing van Bt met een helikopter niet aanvaardbaar.

4

Een vroegtijdige en gecoördineerde aanpak geeft de meest effectieve bestrijding. Gemeenten kunnen zelf initiatief nemen om hun activiteiten onderling te coördineren. Ik heb de Plantenziektenkundige Dienst wel opdracht gegeven haar kennis beschikbaar te stellen om gemeenten en andere instanties te adviseren over de bestrijding en beheersing van de eikenprocessierups. Hiervan wordt in de praktijk gebruikgemaakt.